

POD NARODNOM I DRŽAVNOM ZASTAVOM

Paško Lovrić, Zagreb

Prof. dr. sc. Paško Lovrić, predsjednik Sekcije za kartografiju HGD-a i redoviti profesor na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska narodna i državna zastava zadnjih se godina dva puta vijorila pod nebom mediteranske ljepotice Barcelone. Prvi put su je 1992. nosili hrvatski športaši na 25. olimpijadi, a drugi put su je istaknuli 1995. hrvatski kartografi. Naime, zaslugom i marom Sekcije za kartografiju Hrvatskoga geodetskog društva, u rujnu 1995. Republika Hrvatska je primljena u Međunarodno kartografsko društvo. To se moglo dogoditi ponajprije zahvaljujući odluci hrvatskoga Sabora od 8. studenoga 1991. kojom je Republika Hrvatska ponovno postala samostalna i suverena država, a zatim zahvaljujući organizacijskoj, znanstvenoj i produkcijskoj kartografskoj djelatnosti na njezinu tlu, koju značajno promiče Državna geodetska uprava. Oboje zaslužuju barem kraći povijesni i kartografski osvrt.

Republika Hrvatska tek je četiri godine članica Ujedinjenih naroda, no ona je jedna od najstarijih europskih država. Na svojem današnjem prostoru počela se stvarati u 7. stoljeću, u obliku hrvatskih kneževina. Srednjovjekovna je Kraljevina Hrvatska postojala gotovo dva stoljeća, od krunidbe kralja Tomislava 925. do pogibije posljednjega narodnog vladara, kralja Petra, 1097. Ta Zemlja Hrvatska, odnosno na arapskom Bilad Garuasia, označena je na Idrisijevoj karti iz 1154. I u idućim stoljećima, pod krunama Arpadovića, Anžuvinaca, Habsburgovaca i Karadorđevića, Hrvatska je zadržala svoju državno-pravnu zasebnost.

Najznačajnije pojedinačne priloge kartografskom poznavanju Hrvatske dali su tijekom stoljeća kartografi ponikli na hrvatskome tlu. Hrvatski je narod, svojim trudom i znojem, tlakom i porezom, omogućio sustavna kartografska prikazivanja svojih zemalja, što su ih izvodile središnje ustanove iz Venecije, Beča, Budimpešte, Carigrada, Pariza i Beograda.

Prvi poticaji iz Barcelone

Među svim korisnicima karata kartografima su najdraži skupljači (starih) karata i njihovo međunarodno društvo IMCoS (International Map Collectors' Society). Njihovi redoviti susreti u raznim državama uvijek donose nova otkrića i poticaje za razvitak kartografije. Po uzoru na IMCoS-ov simpozij 1986. u Barceloni, s prigodnom izložbom katalonskih karata, organiziran je 1988. simpozij

u Zagrebu. Tom prigodom održane su izložbe *Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske u Zagrebu* i *Obala Hrvatske na pomorskim i geografskim kartama 16-19. stoljeća* u Dubrovniku, na kojima je po prvi put javno predstavljeno golemo bogatstvo zemljopisnih karata Hrvatske. Zahvaljujući tim izložbama, početkom 1993. mogla je biti u Zagrebu organizirana još monumentalnija i svrhovitija izložba *Granice Hrvatske na zemljovidima od 12. do 20. stoljeća*.

Daljnji prilozi hrvatskoj znanosti i kulturi općenito, a posebno kartografiji jesu prelijepa monografija *Descriptio Croatiae - Hrvatske zemlje na geografskim kartama od najstarijih vremena do pojave prvih topografskih karata* iz 1993. akademika Mirka Markovića i najopsežnije djelo o kartografskom poznavanju Jadrana *Atlas - Kartografski spomenici hrvatskoga Jadrana* iz 1995. Mithada Kozličića.

Barcelona 1995.

Članstvo Republike Hrvatske u Međunarodnom kartografskom društvu jednoglasno je prihvaćeno i srdačno pozdravljeno. U divnom gradu gostoljubivih domaćina, među zaljubljenicima u kartografiju iz cijeloga svijeta, koji su opisali i izložili svoja postignuća, mogle su se pouzdano odrediti hrvatske koordinate, hrvatsko mjesto u svjetskoj kartografiji. Ako smo bili bolji od nekih drugih trebamo se veseliti, a ako smo bili slabiji od inače nama ravnih, moramo smoći mudrosti i snage da ih dostignemo i prestignemo.

Današnje sadržajno bogatstvo cjelovite ponude razvijenih kartografija odlikuje se novom grafikom, uz naglašenu upotrebu boja kao sredstva izražavanja kartografskih prikaza. Donedavno nezamislivo bogat kolorit i savršenu tehničku izvedbu suvremenih karata omogućili su digitalni postupci njihove izrade. One su izgrađene na vjekovnom iskustvu kartografskoga grafičkog izražavanja i najnovijim otkrićima računalne tehnike. Jedna od najdojmljivijih novosti na izložbi bili su bibliografski opisi američkih karata, koji sadrže podatke i o računalnim alatima kojima su izradene.

Pouke iz Barcelone

Protetkih je pet godina Republika Hrvatska morala pregovorima i oružjem braniti svoju opstojnost. Zato nije bilo uvjeta za izradu pouzdane strategije dugoročnog razvitka kartografije u novoj državi. Kako je bilo vidljivo u Barceloni, u europskim državama s razvijenom kartografijom vrlo su slično definirane uloge službene kartografije, znanstvenoistraživačkih jedinica i privatno-poduzetničke kartografije.

U Hrvatskoj službena kartografija treba prije svega odrediti gustoću niza mjerila topografskih karata i odnos osnovne prema izvedenim kartama, uzimajući u obzir ulogu svojega započetoga topografsko-kartografskog informacijskog sustava STOKIS, ali i katastarskoga informacijskog sustava, kao temeljnih prostornih informacijskih sustava. Posebna zadaća službene kartografije u zajednici s arhivistikom jest briga o kartografskoj građi smještenoj u domaćim i pogotovo u stranim arhivima. Ne smije se dogoditi da se, kao u primjerima nakon Prvog svjetskog rata, desetljećima ne riješe nasljedna prava Hrvatske nad kartografskom građom bivših dviju Jugoslavija.

Znanstvenoistraživačke jedinice trebaju prije svega, među primjerima s europskog Istoka i Zapada, pronaći pouzdane postupke koji mogu hrvatskoj kartografiji omogućiti uspješan prijelaz s klasičnih na digitalne postupke izrade karata.

Privatno-poduzetnička kartografija treba najprije stvoriti nove, sadržajno nastavi prilagođene, grafički lijepe kartografske prikaze za najdragocjeniji krug korisnika karata što ga čine učenici.

Očekuje se da će uskoro nastati reprezentativna zidna karta Republike Hrvatske iza koje će moći stati svi hrvatski kartografi. Postojeći kartografi neće moći dovršiti u potpunost mnogobrojne i složene nabrojene zadaće. Mnogo kartografskog posla ostat će generacijama koje dolaze.